

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

1899

Ny följd ❖ II årg.

Häft. 5

DAGNY

TIDSKRIFT FÖR

SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

ORGAN FÖR

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET,
FÖRENINGEN FÖR VÄLGÖRENHETENS ORDNANDE
OCH FÖRENINGEN HANDARBETETS VÄNNER.

REDAKTÖR: *LOTTEN DAHLGREN*

INNEHÅLL:

LOTTEN DAHLGREN: En vinter i Upsala på 40-talet. Ur en ung flickas dagboksanteckningar. (Slut.)

ANNA KNUTSON: Vid Sikarsbrunnen. Poem.

En kvinlig trädgårdsskola på 65:e breddgraden.

Litteratur: G. H.: Peter den store af K. Waliszewski. — K. J.: Sommarferier i Montezumas land af Hjalmar Edgren.

A. S.: Från 1899 års riksdag.

HELENE HÖHNK: Arbetet för reformerande af ungdomslitteraturen i Tyskland. Föreningsmeddelanden.

Från skilda håll.

SVECIA

Solidt, tidsenligt Lifförsäkringsbolag.
Ömsesidighetsprincip. — Svensk dödlighet.
Kvinnliga agenter och inspektörer antagas.

Kontor: Regeringsgatan 3.

SVECIA

Största lager af
Duktyger,
Lakans- och Örngåttslärfter,
Handdukar, Hollands, Madapolam,
Piqué, Broderier & Spetsar.

Specialité: **Damutstyrslar,**
hvilka förfärdigas å egen Syatelier och levereras fullt färdiga, märkta
och tvättade.

Egen Tvätt- och Strykinrättning jemte Ångmangel.

K. M. LUNDBERG,
Stureplan.

Profver

sändas till landsorten
på begäran!

Order

uppgående till 20 Kr.
exp. franko pr ångbåt
eller järnväg.

För Linneutstyrslar:

Hv. & kul. **Broderier.**

D:o D:o Galoner,

Knypplade Linnespetsar,

Väfda Linne- & Bomullsspetsar

i stort urval!

HERM. MEETHS.

Stockholms Dagblad.

Sveriges innehållsrikaste och jemförelsevis prisbilligaste tidning.

Rikhaltig Literaturafdelning.

Morgon- och afton-tidning.

Alltså snabbaste nyheter två gånger om dagen.

Aftontidningen med uteslutande nytt innehåll på alla afdelningar.

— Prenumerationspris —

Stockholmsupplagan:

för år**15**:— för kvartal **4**:25
» halft år **8**:— » månad **1**:50

Landsortsupplagan:

för år**10**:— för kvartal **3**:—
» halft år **6**:— » månad **1**:—

Platser

för

kvinliga trädgårdselever

finnas nu anmälda å Fredrika-Bremer-Förbundets
byrå, 54 Drottninggatan, Stockholm.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna vården af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning

(Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4),

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten inflyttningsmedel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny placering af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen, underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å in-teckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att in-teckningarne blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad in-teckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsavgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

Fredrika-Bremer-Förbundets

Jurist

lämnar åt kvinnor råd och upplysningar i juridiska och ekonomiska angelägenheter.

Träffas å förbundets byrå

54 Drottninggatan, 1 tr.

Onsdagar kl. 1/2 11—11 f. m.

Aug. Magnusson

46 & 48 Vesterlånggatan 46 & 48

STOCKHOLM.

(Etablerad 1860.)

Största lager i Norden

af

Kulörta och Svarta Klädningstyger
i **Siden** och **Ylle**,
Bomullsvaror, Kapptyger och Schalar.

Afdelningen

för å egen fabrik confectionerade artiklar, in-
rättad efter utländskt mönster, erbjuder ett

storartadt urval af **färdiggjorda**

Promenad- och Sällskapsklädningar,

Bluslif och Kjolar,

*Res-, Rid-, Velociped- o. Gymnastikdräk-
ter, Morgonrockar och Underkjolar m. m.*

Allt efter senaste modeller.

Riks-Telefon 6 26.
Allm. Telefon 28 67.

**Profver på begäran
kostnadsfritt.**

Riks-Telefon 6 26.
Allm. Telefon 28 67.

En vinter i Upsala på 40-talet.

Ur en ung flickas dagboksanteckningar.

(Slut fr. häft. 4.)

»Det blef en allmän lättnad när dörrarna till salen slogos upp och landshöfdingen ropade: 'vals'! Allting sker med kommando och man måste dansa, sjunga, leka, bon gré mal gré. Se'n blef sång af studenterna som klingade gudomligt. — Åter vals — och vals — och vals. Mat bjöds omkring, och man valsade mellan hvar rätt. Jag fick några goda valsörer. Kl. 10 skildes man åt».

Dagboken låter oss få vara med om flera sådana slottsmottagningar med olika program. Än med, än utan dans, än med lefvande charader och tablåer och naturligtvis de obligatoriska snillelekarna. Musik förekom alltid i en eller annan form, ibland utfördes kvartetter af Mozart och Beethoven, än lät en resande artist höra sig, men framför allt studentsång, hvilken tog sig präktigt ut i slottets höga salar. Man undrar ej på att ungdomen hade roligt och att mottagningarna besöktes af »horribelt mycket folk».

* * *

Men inga tillfällen att få en extra festlighet arrangerad försumrades af societetens fruar, och födelse- och namnsdagar blefvo naturligtvis kärkomna anledningar därtill. Den 12 januari fyllde Geijer 60 år, och om äfven för oss, som lefva i jubileernas tid, det sätt hvarpå en för hela svenska folket så betydelsefull bemärkelse-dag firades, synes påfallande enkelt, passerade dagen ingalunda obemärkt. Inom familjekretsen uppfördes dagen till ära en liten pjäs, utom andra firningar. Om den förstnämnda tillställningen skrifer dagboken:

»Den 12 januari. Födelsedagen! Morbror stängdes in i sitt rum där nere. De spelande kommo och repeterade *sans cesse* hela f. m. Till kl. 5 voro gästerna bjudna. Dessa voro Ehrenborgs, Silfverstolpes, Atterboms, Ribbing m. fl. Teatern var inrättad i salen på

det enklaste sätt. Ett par skärmar utgjorde hela anstalten, men tog sig ganska nått ut. Deux-battangerna slogos upp till förmaket och där innanför suto spektatörerna. Pjesen hette *Den mystifierade brunngästen*, var mycket kort och mycket obetydlig, men speltes snällt. Adlercreutz spelte bäst; Gyllenhaal*) var älskare och tog sig rätt bra ut såsom sådan, sedan han fått smink på sina bleka kinder, dessutom utstyrd på det elegantaste. Hamilton**) hade blott ett par ord att säga såsom kypare. Ehrenborg var en gammal president med krokiga knän och darrande röst. Han hade fått i sitt hufvud att rollen skulle vara så gammal, ehuru ingen annan kunde begripa hvarför.

»Sedan spektaklet var slut kommo studenterna och hälsade morbror på hans 60:de födelsedag. De sjöngo verser författade af Nybom till melodien: »O, yngling om du hjärta har». — — —

Själff skrifver Geijer en samma bemärkelsedag och det sätt på hvilket den firades i ett bref till Fredrika Bremer dateradt den 13 jan. 1843***). Efter att ha omtalat sin förkylning, den som dagboken äfven omnämner, heter det — — — »jag är nu fullkomligt återställd och finner att det verkligen är tid på att vara rask, efter jag i går fyllde mitt 60:de år. Mina studerande landsmän ha hälsat mig med sång och verser (något för högtrafvande), och inom hus blef dagen firad med allahanda vänliga tillställningar. Själff lade jag den på hjärtat såsom en påminnelse att verka medan dagen är».

Han tillägger därpå: »A propos! hvilken kan låta bli att glädjas åt den redan, åtminstone med ett tuppfjät, *förlängda dagen*. Att det för hvarje år är en lifgifvande epok, känner jag ännu i det 61:sta. Gud vare lof för de enklaste af himmelens och jordens gåfvor, det lifvande ljuset, den rena luften, det friska vattnet! Kommer därtill hälsa, dagligt bröd och den renaste af all värma, som är himmelsk välvilja i mänskliga bröst, så ser jag ej, hvarför lifvet ej skulle vara en lycka». — — —

Dessa ord, ehuru en liten afvikning från dagboken, förtjäna väl att i detta sammanhang citeras, ty hur väl karakterisera de ej

*) Frih. Lars Herman Gyllenhaal, juris kand., sedermera akademi-räntmästare.

**) Grefve Adolf Hamilton, sedermera landshöfding i Upsala, den trägnaste af gästerna och väl också den helst sedda. Knappt förgår en dag utan att i dagboken antecknas hans besök. Såsom bekant blef han sedermera (1847) gift med Agnes Geijer.

***) Se »Geijers samlade skrifter», Band 8, sid. 697.

den stora historieskrifvarens sinnesförfattning vid ingången i det nya lefnadsåret, hur tydligt visa de ej de känslor, hvarmed han mottog såväl familjekretsens välmenande, om ock litet besvärliga hyllning som den studerande ungdomens mer officiella hedersbevisning!

Den andra stora födelsedagen var Atterboms, och den fick ett ännu storstålligare förlopp. Fruarna Ehrenborg och Silfverstolpe stodo i spetsen för tillställningen. Långt i förväg vidtogos arrangemanger för festen, »det var ett ordnande och rådplägende om kostymer och kransar och flor, en ifver på gummorna där de sprungo om hvarandra», hvaröfver dagboksförfattarinnan, som är lycklig »att endast spela rollen af sysslolös åskådare och slippa vara någon nymp från Lycksalighetens ö», inte nog kan förvåna sig.

Den 19 januari inföll den stora dagen. »Kl. $\frac{1}{2}5$ », berättar dagboken, »larfvade Agnes och jag åstad till Atterboms. Först biträdde jag nymferna vid deras klädsel, smyckade *Glädjen* med blommor och gjorde *Oskulden* vit som snö. Jag förbigår alla scener bakom kulisserna, all brådska, oreda och villervalla innan allt blef i ordning. Slutligen voro vi alla samlade i förmaket. Utom de vanliga voro där Schröders samt en lång rad med små herrar, som jag ej vet namnet på. Atterbom hade varit hos Schröders, visste om ingenting och var, eller låtsade vara, alldeles okunnig.

»Slutligen inträdde genom salsdörren, som dittills varit stängd, ett par små hvita gestalter, föreställande »*Glädjen*» och »*Oskulden*» (Ebba och Ernst Atterbom). De gingo fram till sin far, uppläste hvar sin vers, togo honom i handen och ledde honom ut i salen. Där mötte honom en vacker syn! I fonden visade sig ett slags grotta — ett hvalf af murgrön, granar, blomsterkrukor och rosenbuskar. I midten strålade ett kors af kristall, anbringadt på grottans vägg och räckande nästan till dess tak. Nedanföer var en *spegelklar* källa, ombyggd af marmor, och prydd med bilder och sirater. En kran och ett silfverfat därunder utvisade att det verkligen var meningen tappa vatten ur källan. Sådana voro dekorationerna.

»Framföer källan stodo i en halfeirkel 7 nymfer, och att dessa voro Felicias tärnor från Lycksalighetens ö upplystes man snart om, då man litet nogare betraktade de attributer, som hvar och en bar. Den ena efter den andra framträdde nu och uppläste en vers, ställd till Atterbom. Innehållet var hufvudsakligen detta: Sedan Lycksalighetens ö var förödd, *ungdomens* källa uttorkad och nymferna själfva länge irrat hemlösa på jorden, hade de funnit *vishetens* källa,

samlats omkring den för att hembära skalden sin hyllning och ännu en gång sluta sig till sin »sångares bröst».

»Liksom på Lycksalighetens ö hade *Laura* första ordet. Sedan verserna voro reciterade, tog *Cecilia* sin luta och sjöng. Därpå kommo Glädjen och Oskulden fram till källan, vredo på kranen, ifyllde glasen, hvaraf nymferna drucko, samt bjödo Atterbom äfven ett glas af vishetens vatten. Sedan trädde alla fram till skalden och förärade honom sina gåfvor. *Laura* satte lagerkransen på hans hufvud. *Cecilia* räckte honom de verser hon sjungit. *Ervina* gaf honom ett litet tempel af socker, *Naidion* en blombukett och en fjäril, *Teano* en liten figur, föreställande en aktris, *Niobe* en gipsbild, *Lucinda* blommor och blad. Till sist togo nymferna honom med sig i ringen och dansade om med honom under gemensam sång. (Musiken var 'Vindarnas kör' ur Lycksalighetens ö, orden författade af Betty Ehrenborg.) Sedan var det slut med den sceniska föreställningen, det kom fram punsch och bischoff, man drack Atterboms skål och lyckönskade honom på ren prosa.

»Hela tillställningen var vacker och lyckad. Fru Ehrenborg som direktis och Betty som poetissa hade all heder af sitt verk, och hela idén var väl ägnad att både smickra och röra Atterbom. Det syntes också på honom huru trakterad han var. Således hade de tillställande rik ersättning för sin möda, och ett otroligt besvär hade det varit. Jag baxnade när jag på nära håll skärskådade kristallkorset och såg att det var gjordt af en ljuskrona, som blifvit sönderplockad och som sedan naturligtvis måste sättas ihop igen!

På följande sätt voro rollerna fördelade:

<i>Laura</i> (skaldekonsten)	Betty Ehrenborg.
<i>Cecilia</i> (sången)	Ava Wrangel.
<i>Teano</i> (skådespelarkonsten)	Agnes Geijer.
<i>Niobe</i> (bildhuggarkonsten).....	Hedvig Atterbom.
<i>Naidion</i> (danskonsten)	Thekla Knös.
<i>Lucinda</i> (målarkonsten).....	Fru Möller*).
<i>Ervina</i> (arkitekturen).....	Amelie Wrangel.

»Den bäst lyckade både till klädsel och utseende var Hedvig Atterbom. Hon var en förtjusande *Niobe*. Hennes fina gestalt och blonda, reguliera utseende passade förträffligt. *Ava* var också vacker. Skada att ej detsamma kunde sägas om *Laura*! Men stackars *Betty* kunde ej hjälpa det, och *Laura* måste hon vara.

*) Gift med lagmannen och landssekreteraren Carl Johan Möller samt mormor till skriftställaren Gustaf af Geijerstam.

»Aftonen hos Atterboms var sedan mycket angenäm. Det var ledigt och ogeneradt, och man fann sig så väl. Ava sjöng. Man satt för öfrigt och pratade här och där i vråarna. Ljusen i salskronan släcktes på det *korset* skulle göra bättre effekt, och det sken, som spriddes därifrån öfver hela rummet, var vackert. Där satt man i halfdunklet hela den återstående delen af kvällen, det såg pittoreskt ut när nymferna, som bibehållit sina kostymer, grupperade sig omkring källan under skratt, prat och sång. Atterbom med sin hustru och sina barn satt en lång stund på golfvet nedanför dem, under det de sjöngo, och jag märkte huru skalden svärmade i poetiska tankar, ty han såg ut en stund som om han glömt allt omkring sig och inbillade sig vara på Lycksalighetens ö.

»Allt emellanåt drucko vi ur visdomskällan. Det blef för aftonen modernt att dricka däraf, och Thekla Knös och jag drucko duskål i vishetens vatten.»

* * *

Den obegränsade gästfrihet, som den tiden utöfvades af upsala-familjerna, en gästfrihet, som ej inskränkte sig till bjudningar och återbjudningar, utan dagligen och stundligen höllo hemmen öppna både för vänner och främlingar, frapperar mest vid teckningen af 1840-talets samlif. »Skymningen» tyckes hos Geijers ha varit den vanliga visittimman. Man tog då gärna emot i sängkammaren, från hvars fönster man hade den vackraste utsikten; var det månsken, tändes ej ljus, utan sällskapet satt och pratade i det mystiska halfdunklet. De besökande, som kommo vid denna tid, stannade vanligen blott en stund, men däremot voro visiterna så mycket tätare, och det fanns »skymningsgäster», som infunno sig så godt som dagligen vid en gifven timma. Men många aflade besök senare på aftonen och stannade till supén. Ibland »var förmaket nästan fullt af herrar», säger dagboken, och det ansågs för en »ovanlig tilldragelse», då man en dag »fick äta sin aftonmåltid en familie».

Naturligtvis måste visiterna återgäldas, och den goda professorn gör ett martyrligt intryck där han med sina fruntimmer vandrar från Lagerbrings till Ehrenheims, från Ehrenheims till Silfverstolpes, och så laget rundt. Ibland träffas familjen ej hemma, men när motsatsen är fallet, sitter man en timme och pratar och vandrar därpå till nästa dörr.

Det musikaliska lifvet tycktes på den tiden florera starkt i universitetsstaden, och »Musikföreningen», af hvilken Agnes G. var

en aktiv medlem, uppförde tid efter annan härliga tonskapelser. Paulus af Mendelsohn, körer ur Wilhelm Tell, äfven klassisk musik, symfonier och kvartetter af Haydn, Beethoven o. s. v. Josephson var dirigent; musiksoiréer, arrangerade af honom, äfven konserter af gasterande artister omtalas ofta. En teatertrupp — hvilken berättas icke — gaf föreställningar på teatern, och Geijers voro ganska flitiga teaterbesökare. Ett studentspektakel, som äfven uppfördes på Upsala teater, och det två kvällar å rad, får i dagboken en ganska utförlig recension.

»Vi voro denna dag» — den 6 mars — »på det så länge omtalade studentspektaklet. Det var mycket roligt och gick väl. Först uppfördes tvenne akter ur *Den stumma*, sedan ett par scener med körer ur *Wilhelm Tell* och till slut en vådevill, samman-skrifven af Bergman*), Hwasser**) och konsorter. Scenerna ur »Den stumma» voro bäst lyckade och af mycken teatereffekt och musiken gick förträffligt. Löjtnant Blomstedt var Masaniello och herr Adlercreutz Fenella. Båda gjorde sin sak mycket bra. Grupperingen var vacker och särdeles lyckad, i synnerhet vid ridåns uppgång, då alla fiskarena i sina italienska kostymer hvilade i pittoreska ställningar vid hafsstranden.

»Körerna ur Wilhelm Tell gingo ej så bra som då jag hörde dem på Musikföreningen, men det var roligt att se det hela utfördt i kostymer. Vådevillen var ganska rolig, men hade sina longörer. Några studentvisor, som voro inblandade däri, och en maskerad voro det bästa. Idén var den, att en hop studenter ställa till en sexa på torget för en af sina kamrater, som nyligen tagit examen. Där sjöngs och dracks först länge (något för länge), sedan arrangerade kamraterna allahanda upptåg i den nybakade kandidatens rum. Där uppträdde tyrolare, zigenare, Apollo med de nio muserna, en björn och en marktschreier med ett tittskåp o. s. v. Till slut inträder någon, förklädd till kandidatens gamla rika onkel, som var väntad, och sjöng en visa om hans skulder på melodien Leporellos aria ur *Don Juan*: »Se här, sköna donna, katalogen». Emellertid var den rätta onkeln kommen och uppenbarar sig osedd af alla midt under detta spektakel. Stor uppståndelse, onkeln först högeli-

*) Carl Johan Bergman, sedermera lektor i Visby, känd vitter och historisk författare.

**) Daniel Hwasser, sedermera sekreterare vid k. teatern, Elise Hwassers man.

gen förgrymmad, men blir snart försonad och belåten, då han får höra att brorsonen tagit sin examen».

Utom här beskrifna »spex» omtalar ej dagboken några episoder från det egentliga studentlivet, hvilket professorsfamiljerna ej tyckes vidare ha blandat sig i, ej heller nämnes någonsin att damer bevistade föreläsningar eller disputationakter. De traditionella minnesfesterna firades emellertid af studentkåren då som nu, under liflig anslutning från stadsbornas sida, och bland annat berättar vår unga krönikör, hurusom den 30 november på Carl XII:s dödsdag »morbror Erik Gustaf följde oss, Agnes och mig, ut för att höra på sången. För mig var det något nytt och imponerande. Så har jag då fått höra studentsången, som jag så mycket hört talas om och så mycket längtat efter — och den motsvarade fullkomligt min förväntan. Vi följde med folkskaran genom gatorna, företrädde af studenterna under sång. Sedan stannade de i Odenslund och sjöngo en lång stund och slutade med folksången».

Det är, som vi sett, föga med det offentliga lifvet i universitetsstaden dagboken sysslar, det är sällskapslifvet som absorberar intresset, ja inkräktar nästan alltför mycket på familjelifvet i den stillsamma unga landtflickans tycke. Innerligt uppskattar hon också »de sötebrödsdagar, då man får vara hemma i fred och ro, njuta af ett angenämt umgänge, musik, poesi och, bäst af allt, goda människors vänlighet». Om än knappast någon dag går förbi utan att sällskaplighet i någon form idkas, förekommer dock mängen stilla förtrolig familjestund, då det kan antecknas: »skymning, månsken, morbrors fantasier på pianot, allt på en gång, angenäma saker i sanning», eller sådana då på en af de sällsynta visitfria aftnarna fru Geijer tar fram och föreläser ur gamla bref, som Geijer »skrifvit till sina föräldrar de första åren han var student, alla vittnande om det varmaste och renaste hjärta. Besynnerligt, tillägger dagboken, att läsa ynglingens alla funderingar öfver sin blifvande bestämmelse; huru han ville slå sig på kemi och mineralogi efter en resa till Falun, eller bli kanslist etc.»

Ett långt, ganska egendomligt bref till Geijer från Fredrika Bremer får familjekretsen äfven del af. »Brefvet var skrifvet, med anledning af Geijers litteraturblad, om *näringsfriheten* och innehöll en hel historia om en fröken i Norge, som misskänd och nästan förskjuten af sin familj, slog sig på »näringarna» för att finna utkomst och verksamhet i lifvet, fann efter många strider hvad hon sökte och dessutom människors högaktning och förtroende samt slut-

ligen, efter läsandet af Geijers artikel, den innerligaste förnöjsamhet och belåtenhet.»

Så är det aftnar då alla allvarliga samtalsämnen, all estetik och litteratur ges på båten, kvällar då man kommer in på roliga historier och då skrattet och munterheten aldrig vilja taga slut. Själf njöt Geijer på det högsta af en rolig historia — när han väl en gång fattat dess kvintessens — han måste då nödvändigt meddela den åt alla, som kommo i hans väg, ehuru han alltid så öfverväldigades af det komiska i innehållet, att han ej kunde fullfölja anekdoten till slut, utan vanligen vädjade till sin dotter med uppmaningen: »Fortsätt du, Agnes», något som ibland för denna ej hade sig så lätt, då historien stötte på »det lilla opassande». Den egentliga historieberättaren var »morbror Knut Liljebjörn», fru Geijers bror, och då han vid julen kommer från Stockholm, fulladdad med roliga historier, firar familjen riktiga orgier af skratt. »Till slut skrattade man bara åt skrattet» intygar dagboken; och den fortsätter beskrifningen på en af dessa muntrationsaftnar: »Vid fönstret satt Knut (Geijers äldsta son, äfven på julbesök i hemmet) tillbakalutad, alldeles öfverväldigad, midt emot vid kakelugnen Alfred (den andre sonen) uttryckande sitt omåttliga löje genom spasmodiska ryckningar i armar och ben, Gustaf (den yngste, en skolgosse på 15 år) for upp och ned som ett strå för vinden, jämrande sig: 'aj aj, aj aj, det gör så ondt i magen!' Agnes satt bredvid mig, såg på mig och klämde min arm vid hvarje ny paroxysm. Midt i soffan presiderade morbror Knut, skrattets fader, utdelande allt emellanåt en ny dosis. Den var ofta af en något tvetydig beskaffenhet, hvarför jag var glad att det rysliga skrattet tog bort både ljud och eftertanke».

När Uno Troili, Geijers systerson*), kommer på besök ifrån Stockholm, där han vistades vid målarakademien, finner morbror Knut en rival i historieberättarekonsten. Så roligt som kusin Uno kunde ingen berätta och hans härmningstalang var öfverträfflig. Men det var andra och mer framstående talanger än denna som den sedermera så högt uppburne porträttmålaren var i besittning af, ej under att det räknades som angenäma dagar då den Geijerska ungdomen fick rå om kusinen. »Det skrattades, pratades, musicerades, Uno ritade, man pressade honom till pianot, och han spelte ett par af sina etuder med tämmeligt missmod — han var alltid mycket

*) Son till Geijers äldsta syster Jeanne Marie.

obenägen att låta höra sig — men sedan musiken kommit i gång blef äfven han facilare.

»Aftonen slutade» — tillägges det — »åter med en skrattkör. Uno berättade, och morbror Erik Gustaf blef däraf alldeles uppspelt och upprepade för alla, som kommo in, Unos historier.»

De kvällstunder, då de unga flickorna, ostörda af den öfriga världen, under gladt samspråk eller stilla förtrolighet fingo tillbringa på sin trefliga kammare hörde till dem, som vår dagboksförfattarinnna med synnerlig förkärlek tecknar sig till minnes. Vid jul-tiden sitta väninnorna länge uppe och sy på julklappar och »hålla vi oss därvid ganska muntra». Hon som skrifer är ut-hålligare än hennes kusin Agnes. »På våra ljus ha vi märke att jag är den flitigaste», intygar dagboken, och den fortsätter: »När jag då sitter ensam och tyst, blir jag till slut mäktigt sömrig och är glad när något utanför på gatan väcker min uppmärksamhet. Studenternas olåt nere i staden höres stundom ända hit upp. Härom aftonen, då sömnen höll på att öfverväldiga mig och jag just hade slängt undan arbetet, höres en röst utanför vårt fönster, en ensam röst, som med full hals uppstämmer: »Här bor professor Geijer! Lefve han! Hurra, hurra, hurra!» och så vidare utefter hela gatan. Denna liksom ovillkorliga utgjutelse kl. 12 på natten, väckte hos oss ett osläckligt löje. — En annan gång vid samma sena timma höres en förbigående uppstämma »Å jänta å ja, allt i Ransäters kyrka å ja». En nattlig hyllning af en obekant vandrare, som äfven förmädde jaga sömnen från de vakande tärnornas ögonlock och som den unga vermländskan hade mer än ett skäl att taga åt sig.

Men de unga flickorna voro ofta föremål för andra, ej fullt så improviserade sångarhyllningar, som de här omnämnda. Den svärmiska beundran, som Upsala studentkår ägnade Geijers dotter, tog sig uttryck i otaliga serenader, och ej få äro de gånger då i dagboken omtalas: »en gudomlig serenad i det klara månskenet utanför vårt fönster». Allt emellanåt sattes ordet *serenad*, utan vidare kommentarier som en värdig punkt efter beskrifningen på dagens skiftande händelser.

* * *

Allt angenämt får dock ett slut en gång, så äfven denna glada Upsalavinter. Med de första aprilvindarna drager den unga vermländskan, lik en annan flyttfågel till sitt land igen, medtagande till

hemmet en skatt af rika minnen, af hvilka en del inneslutits inom den här citerade dagbokens blad. Själf spelar författarinnan, som vi sett, endast rollen af en »Beobachter», som hon säger, och hon älskar mest att hålla sin egen person i skymundan. I motsats till tidens förkärlek för romantiskt skriftställereri har hon »gjort sig till regel» att hålla inne med alla »känsloutgjutelser». Det är således minst om författarinnan själf anteckningarna tala. Allt tyder dock på, att den varmaste sympati och det hjärtligaste förhållande ägt rum mellan henne och de anförvandter, i hvars gästfria hus hon under ett halft år vistats, och äfven förstår man väl att hennes morbroder hållit innerligt af sin unga släkting, kanske mest dock emedan hon var dotter till hans yngsta, högt älskade syster*), hvilken gått bort i unga år och om hvilken han i det bref, där han redogör för hennes sista sjukdom och död — Geijer och hans hustru voro under ett besök i Vermland närvarande vid dödsfallet — yttrar: »Aldrig har jag haft ett tyngre budskap att föra» än det, att »denna älskade syster, liksom vore ej jorden värdig att länge behålla så mycken godhet och behag, kallats af Gud» — — —

Att Geijer funnit själfva grundtonen i sin unga systerdotters väsen, därom vittna kanske bäst några ord tillägnade henne och teknade af honom själf i en henne till julklapp skänkt almanacka. De lyda:

*Lycka söka, oro vinna
Är så mångens lefnadsstig,
Vara stilla, god och trogen
Är för lyckan vara mogen,
Därför skall du henne finna,
Om hon re'n ej funnit dig.*

Med dessa ord, som ej blott karakterisera den, till hvilken de äro ställda utan äro ett uttryck för den varma känsla, som i alla lifsförhållanden besjälade den stora tänkaren och skalden, må dessa utdrag ur de anspråkslösa minnesteckningarna afslutas.

Lotten Dahlgren.

*) Brita Charlotta, född 1793, gift med kapten V. von Heland. Död på Kastensbols kaptensboställe den 18 juli 1819.

Vid Sikarsbrunnen.

Hvem är hon, som nalkas där på stigen,
 Hålögd, tård och med ett sådant uttryck
 Af oläglig smärta på sin panna?
 Ung hon varit, skön hon varit, kanske
 Ej så längesen. Aek, understundom
 Tarfvos blott en enda frostnatts kyla
 För att härja prakten af en yppig
 Rosengård. Det rika, svarta håret
 Fängslas icke under virad slöja,
 Tungt, ovärdadt det till midjan svallar
 Mera likt en börda än en prydnad.
 Krukan bär hon på sin hjussa, just som
 Tänkte hon: »Sak samma om den faller
 Och blir spillror, den som mycket annat!»

Främlingen vid källan henne hälsar,
 Då hon stannar och sin kruka sänker
 Mot det klara vattnet, ur hvars spegel
 Hennes grubbelmörka anlet blickar
 Likt en fängslad underjordisk andes.
 Flyktigt, lätt hon hälsningen besvarar
 Och från kolsvart öga, halft beslöjadt
 Utaf långa, fina fransar, halkar
 Knappt en blick öfver hebreerns anlet,
 Då det fyllda kärlet tungt hon lyfter
 Och af dryckens rena svalka njuter.

När han ser hur girigt läppar bleka
 Svalkan söka, tänker han med vemod
 På den själ, som smäktande af eldtörst
 Dväljes inom denna brutna hydda.
 Och han, herren öfver elementer,
 Han, som skapat jord och vida vatten
 Och uppå hvars vink sig hafvets vågor
 Stilla silfverkrusa, beder sakta:
 »Kvinna, låt mig dricka ur din kruka!»

För hans ord hon studsar, stannar, tvekar
 Och emot hebreerns anlet höjer
 Halfskyggt, snabbt ett ögonpar, ur hvilket
 Läppens fråga undrande framlyser:
 »Hur kan du som är en man af Juda
 Bedja mig om vatten? Jag är endast,
 Som du vet, en samaritisk kvinna.»

Allt hvad hatet och föraktet hopat
 Sedan sekler för att skiljemuren
 Bilda mellan samarit och jude,
 Tyngde vid de orden, men i tonen
 Dallrar dock en brusten ton, ett vemod...
 Och han svarar fridsamt, lugnt: »Förstod du
 Blott Guds gåfva, hvilken flödar lika
 Rik och härlig för enhvar som törstar,
 Och förstod du hvem det är som beder:
 »Låt mig dricka», skulle du förvisso
 Längtansfull anropa mig om vatten,
 Svällande utaf en högre lifskraft.»

»Herres — svagt ett löje spelar öfver
 Hennes trötta drag — »djup är ju brunnen,
 Allt för djup för den som ej har öskärl.
 Säg mig hvar och hur skall du då hämta
 Detta vatten svällande af lifskraft-
 Tror du dig måhända mera mäktig
 Än den man, som vi vår stamfar nämna
 Och som själf har brunnen grävt och druckit
 Ur dess flöden med båd' barn och boskap?»

Han uti hvars händer lifvet, döden
 Hvila och inför hvars helga åsyn
 Ford och himlar engång flykta skola,
 Lyssnar milåt till dessa ord: »mähända
 Tror du dig mer mäktig än vår stamfar.»
 Och han pekar lugnt på Jakobsbrunnens
 Darrande kristall och säger; »Kvinna,
 Hvar och en som dricker af det vattnet
 Dricker sig ju ej otörstig, åter,
 Ständigt åter, måste han ju söka
 Nå dess flöden, men för den som dricker
 Af det vatten, som jag honom skänker,
 Törsten släcks för evigt, ty från lifsens
 Källa skall en himmelsk åder springa,
 Som hans väsen underbart skall nära,
 Lifva, stärka och odödliggöra!»

Gätfullt, men likväl så tröstfullt falla
 Orden ner i hennes dystra sinne.
 Och fast fången i den tränga bojan
 Af ett lågt åskådningssätt, ett sinligt,
 Anar, tror hon att en högre gåfva
 Han kan skänka och begynner sucka:
 »Gif mig detta vatten, som du prisar,
 Ty då får jag något, något likväl,

Som fullkomligt nämnas kan och lifvets
Stig blir mindre mödosam, ty aldrig
Mer till brunnen jag min kosa ställer.»

Men för att det blekta minnet väcka
Af den första, ungdomskära känslan.
Men för att på dörren kunna glänta
Till ett heligt, öfvergifvet tempel,
Låter han sitt svar till henne taga
Formen af en kort och sträng befallning:
»Kvinnna, gå och kalla hit din make,
Träden sedan båda för mitt anlet.»

Plötsligt ila h.ta purpurflamnor
Öfver denna kind, som längesedan
Glömt att rodna, hjärtat slår af blygsel.
Underbart — den mannens ord likt glansen
Af en ljungeld korsar hennes bana.
Och hon ser det brutna, dubbelt brutet,
Ser det svarta, svartare, men äfven
Hvad hon aldrig ens i drömmar anat:
Hoppet-om upprättelse och ljusning.
Och för makten af hans varma ögon
Smälter hon i stilla gråt och hviskar:
»Herre, jag kan icke gå och lyda,
Ty jag har ej någon make.» Kristus
Strax bekräftad hörs det skygga svaret:
»Jag har ingen make», rätt du säger,
Ingen vän, som hjälper dig att bära
Lifvets bördor, har du, arma kvinnna.
Ensam är du nu i all din smärta,
All din blygsel, men i synden icke
Ensam — männer fem dig ägt och denne,
Som af flyktig lust än hos dig dröjer,
Är ej din mer än de andra. Sanning
Nyss du talde, klar, onuttig sanning!»

Häpen inför den, hvars hand så mäktar
Vika undan alla slöjor, sänker
Hon sitt hufvud, men en barnslig tillit
Full af solvarm glädje plötsligt tändes
Ljustlig i dess dunkla själ. Hon säger:
»Herre, du är en profet, det ser jag!»
Och från eget jag nu tanken flyger
Till den fråga, hvilken länge varit
Tvistefrågan mellan tvenne stammar:
Hvar och hur skall Herren rätt tillbedjas?

*Garizim, uppå hvars stolta toppar
 Ännu kvarstå väldiga ruiner
 Af Manasses tempel, syns helt nära,
 Rikt på minnen, sedan urtid helgad.
 Herren själf för Abraham där uppe
 Framträdt underbar och löftet gifvet
 Åt hans säd om nejdernas besittning.
 Patriarken byggde sé'n ett altar
 Och från jordens höjder stego lågor
 Offerrykande mot himlens skyar.
 Josua där hade och välsignat
 Folkets bidande, försagda skaror.*

*Och mot berget pekar hon och säger:
 »Fordon hafva våra fäder tillbedt
 Jehovah på detta berg och likoöl
 Sägen I Jerusalem är stället,
 Där man bör tillbedja. Fast af hånet
 Orden lindrigt skuggas, glimtar frågan
 Fram och väntar trånande på svaret.
 Och det kommer, ljungande och mäktigt:
 »Kvinna tro mig, att ur tidens sköte
 Skola engång dagar framgå ljusa,
 Då I er tillbedjan ej inskränken
 Fåvitskt till ett berg, en stad, om dessa
 Än tycks höjda vida öfver alla
 Berg och städer. Fadern, han som skapat
 Himlar, världar, skulle han tillbedjas
 Endast på ett rum, ett sätt? I veten
 Ej hvad I tillbedjen. Vi, som söka
 Utur skriften Herrans mening, veta
 Att hans tempel ej med händer bygges,
 Att hans öra lyss ej blott till bergets
 Djurfva örnskri. Korpens ungar ropa
 Ej förgäfvos upp mot skyn, då öfver
 Låga heden hungrande de kretsas.
 Vi tillbedja honom rätt och bida
 Frälsningen, ty frälsningen skall komma
 Ifrån Israel och slutligt lossa
 Fördomstunga bojan, hvar den trycker
 Hård och hämmande på mänskoanden.*

*Tiden kommer — O, den ré'n är inne,
 Då en sann tillbedjare sin fader
 Skall tillbedja — hur och hvar? i ande
 Och i sanning, så vill han tillbedjas
 Helst, ty själf han är en ande och allt
 Skapat är blott formen af en tanke*

*Från hans rika väsen och all sanning
 Är blott återskenet af hans helga
 Gudomsljus, det eviga och klara.»*

*Och hon lyssnar, troende, men ännu
 Ej begripande de höga ordens
 Fulla mening. Andens fina sinne
 Rönte intrycket deraf, likt doften
 Af en daggstänkt, yppig ros, hvars närhet
 Man förnimmer huru djupt i häckens
 Gröna skugga än den fagra gömmes.
 Och hon säger gladt: »Jag vet Messias
 Eller Kristus, som han också nämnes,
 Komma skall för att sitt folk förlossa.
 Stark och vis skall han förvisso lösa
 Alla gåtor liksom alla bojor.
 Han skall oss förkunna allt, som lünder
 Till vårt sanna väl, och kanske skänka
 Oss det vatten, som du nyss berömd
 Såsom svullande af högre lifskraft.»*

*Främlingen mot henne långsamt höjer
 Sina stora mörkblå ögon. Glansen
 Af ett heligt, öfverjordiskt väsen
 Strålar stjärnlikt i den djupa blicken,
 Då han säger lågt, allvarligt: »Kvinna,
 Jag, som talar med dig, är densamme!»*

Anna Knutson.

En kvinlig trädgårdsskola på 65:e breddgraden.

På den stora höstträdgårdsutställningen, anordnad i sammanhang med 1897 års Stockholmsutställning, förekom en samling trädgårdsalster, hvilken ej blott genom sin förträffliga beskaffenhet utan fastmer genom det ortnamn som stod att läsa på den åtföljande etiketten, tilldrog sig en särskild uppmärksamhet. Den lilla utställningen förskref sig nämligen från *Haapavesi kvinliga trädgårdsskola i Uleåborgs län, Finland*.

En trädgårdsskola för kvinliga elever, allra helst en sådan med statsanslag, hvilket är fallet med ofvanstående, är väl ägnad att väcka ett lifligt intresse hos oss, där man så länge arbetat för att få en dylik anstalt till stånd, ett mål som ännu ligger inom de

ouppnådda önskningarnas område. Den lilla berättelsen öfver den finska skolans uppkomst och utveckling, hvilken dess stiftarinna, *pastorskan Pöyhönen*, själf afgifvit, och som tack vare Fredrika-Bremer-Förbundets trädgårdskomités insiktsfulla ordförande, domänintendenten Tamms, vänliga försorg blifvit ställd till vårt förfogande, erbjuder således för oss svenskar ett högst lärorikt och till efterföljd manande exempel. Vi äro därför öfvertygade om, att ett sammandrag af denna redogörelse med intresse skall läsas af alla dem, som nitälska både för trädgårdsodlingens höjande i vårt land och den kvinliga arbetskraftens användande inom denna nyttiga näringsgren.

Det är ofta fallet med mänskliga företag, att det är mer yttre omständigheter än på ett följdriktigt tanke-system byggda teorier som bringa desamma till stånd. Så framgår det äfven af *pastorskan Pöyhörens* berättelse att det var förhållanden, öfver hvilka hon ej var herre, som först förde henne in på det företag, som skulle blifva hennes lifsuppgift och både för henne själf och många andra till välsignelse och nytta.

Då hennes man blef utnämnd till kyrkoherde i Haapavesi socken i Uleåborgs län, hade husmodern att utstå först alla de mödor som en flyttning på 400 kilometers afstånd landvägen medför och sedan en lång sjukdomstid, under hvilken den ena efter den andra af familjen angreps af en i församlingen grasserande elakartad fläcktyfus. Medtagen af sjukdom, nattvak och ansträngningar var familjemodern själf nära att duka under. Medicinering och bad-resor kunde ingenting uträtta för att återställa de nedsatta kroppskrafterna. Då föreslog en läkare, bosatt i orten, som ett medel att återfå den förlorade hälsan: *kroppsarbete ute i det fria*. I början föreföll denna kur som en orimlighet för en sjukling, för hvilken den minsta kroppsliga ansträngning var tröttande. Hon grep sig dock modigt an med försöket och så småningom började hon inse *trädgårdsarbetets stora betydelse för hälsan*. Vi lämna nu ordet åt fru *pastorskan* själf.

* * *

Här öppnade sig för mig, heter det i hennes berättelse, en ny värld, som erbjöd lefnadsmod och hopp för den trötte och modlöse. Här erhöles det bästa sömnmedel, som icke allenast stärkte för stunden, utan tillika rikligt ökade krafterna för följande dags arbete. Här upprann för mig en oskattbar hälsokälla, hvarmed inga andra

kurorter och hälsoanstalter kunde jämföras. Trädgårdsarbetet verkade som en afledare för alla ängsliga tankar och omsorger, då däremot kurorterna, som bjödo på ett sysslolöst lif, icke kunde försätta kropp och själ i harmonisk jämnvikt. Dag för dag återkommo mina krafter, småningom gick jag i land med de tyngsta arbeten, oberoende af om väderleken var varm eller kall, solig eller stormig.

Nu började jag på mina lediga stunder studera *trädgårdslära och jordbrukskemi*, hvaraf i synnerhet det sistnämnda intresserade mig mycket. År för år fick jag allt rikligare afkastning från vår trädgård, allt eftersom jag började göra rön med skilda näringsämnen tilläggande i jorden. De härliga trädgårdsalster jag härigenom erhöll, fröjdade både mig och hela min omgivning. I detta arbete omgafs jag af alla mina barn och lärde mig härigenom uppfatta äfven trädgårdsodlingens stora *uppfostande* betydelse. Nu vaknade hågen att kunna verka något för folkets barn, dock icke med ämnen ur skolböcker, utan med egna lifserfarenheter från trädgårdsarbetet. Jag föreslog därföre folkskoledirektionen att de skulle anslå en liten summa för uppköpanhet af trädgårdsfrön till utdelning bland folkskolebarnen, samt bestämde en dag i veckan då alla barnen fingo komma till oss för att få undervisning om huru fröna skulle sås o. s. v.

Med denna undervisning fortsatte jag hela sommaren om och lärde barnen, i den mån som växterna utvecklade sig, hvad som hörde till deras vård, höll små föredrag för dem och gaf dem äfven då och då bär och blommor. Barnen voro alla intresserade häraf och skötte äfven ganska bra sina egna små trädgårdstäppor, hvilka jag emellanåt brukade inspektera. På hösten, då trädgårdsprodukterna voro färdiga, inbjöd jag alla mina små lärjungar jämte deras föräldrar på en middag, som bestod hufvudsakligast af vegetabilier och hvarvid de små trädgårdsmästarna fingo vara med vid matlagningen. Under middagen rådde en festlig stämning, alla rätter prisades och några tal höllos. Husbönderna sade sig gärna utrymma en större åkertappa för odling af dessa produkter, af hvilka så smakliga rätter kunde anskaffas, och vid afskedet tackade mödrarna, helt rörda öfver allt hvad barnen fått lära.

Jag hoppades nu, att då barnens föräldrar blifvit öfvertygade om trädgårdsodlingens nytta, de kraftigare skulle understödja sina barn vid skötandet af deras små trädgårdstäppor. En del gjorde det äfven samt upplåto större land för detta ändamål. Men af bristande insikt i arbetet gjorde de många misstag och tröttnade

småningom. De som bodde på längre afstånd hade icke tid att, så ofta som saken hade fordrat, komma för att söka råd och upplysningar. Barnen saknade uthållighet, då de ej af föräldrarna fingo hjälp och uppmuntran, och snart såg jag ganska ringa frukter af detta mitt sträfvannde.

Jag tänkte därför, att då trädgårdsodlingen bland folket icke går framåt hvarken genom barnen eller deras föräldrar, så vore kanske ungdomen ett tacksammare fält att bearbeta, och började därvid fundera på, huru bra det vore att få till stånd en *trädgårdsskola för kvinnliga elever*. Trädgårdsarbetet hade ju bekommit mig så bra. Jag hade ju däraf fått så många angenäma anrättningar för vårt bord. Produkterna, som jag odlade här, gäfvos ej efter för de i södra Finland odlade, och dock hade jag ej annan hjälp vid denna odling än min tjänarinna, som blifvit så intresserad häraf, att hon efter slutadt arbete i köket alltid skyndade till min hjälp i trädgården. Vi hade då fem barn, af hvilka den äldsta var tolf år. Jag hade ju erfarit huru deras små flitiga händer hade åstadkommit mycket i trädgården. Skulle då ej detta arbete lämpa sig för kvinnan? Jag kunde knappast mera tänka mig ett lyckligt hemlif utan trädgård, där alla familjens medlemmar samlades åtminstone någon tid på dagen för att delta i samma slags arbete uti naturens sköte, ett arbete, så genomskundt både i fysiskt och andligt hänseende, och som skänkte så mycken friskhet, lefnadsmod och glädje och liksom omständade hvarje sinne till ett harmoniskt helt.

Nu blef frågan, hvarifrån taga lärarinna till en trädgårdsskola? Då uppmanades jag af doktor Relander och folkskoleläraren M. Kanppinen att själf börja med detta arbete. De hade varit intresserade af mitt företag med folkskolebarnen och ansågo, att då jag gått så systematiskt tillväga med dem, just *jag* vore lämpligaste person att sätta den ifrågasatta skolan i gång. Jag beslöt därför börja med detta arbete. Om jag ej kan lära dem mycket, tänkte jag, så blott de för sina hem kunna få samma nytta genom trädgårdsodling, som vi fått, så vore ju för saken redan mycket vunnet. Att börja med en trädgårdsskola utan hushållsskola hade dock varit helt opraktiskt i Österbotten, där allmogen icke förstår sig på att använda trädgårdsprodukter. Uleåborgs läns hushållningssällskap hade redan i årtionden delat ut trädgårdsfrön åt allmogen, utan att få se resultat af denna uppoffring, emedan produkterna icke af folket kunde användas, äfven om det här och där hade lyckats med deras odling. Men jag insåg tillika, att allmogedöttrarna icke skulle

uppföra sin sommartid, då de ha sin bästa arbetsförtjänst, för en skola, hvares nytta de ej ännu förstodo. Jag beslöt därför att för åtta elever begära ett understöd af 75 mark för sommaren för en hvar, samt till underhåll för trädgårdsskolan 400 mark och lika mycket för hushållsskolan, inalles 1,400 mark.

Svårt kändes det dock för mig att kunna komma in med denna begäran af statsmedel, då jag ej hade intyg på kompetens hvarken i trädgårds- eller hushållslära. Jag reste därför till Helsingfors för att rådgöra härom. Samma dag, som jag anlände till hufvudstaden, hade senator Johannes Gripenberg tillträdt sin nya tjänst såsom jordbrukschef. Han var bekant till vår familj, hade som student tillbrakt en jul- och sommarferie i mitt barndomshem. Nu var det ingen svårighet för mig att komma fram med mitt ärende. Senator Gripenberg blef mycket intresserad af företaget, bad mig begära Uleåborgs läns hushållningssällskaps rekommendation och sända in min ansökan till senaten.

Efter att hafva erhållit det statsanslag jag sökte, öppnade jag min skola samma vår, den första maj 1893, hvarvid 8 elever inskrefvos. Eleverna hafva enhvar fått sitt område i trädgården att sköta både af köksträdgårdsprodukter, bär och blommor. Hushållsskolan har börjat den första juni och räckte mellan tre och fyra månader, hvarvid tre å fyra elever varit sysselsatta vid matlagningen en half vecka åt gången. Förutom matlagning hafva de fått lära sig bakning och konservering af bär och grönsaker. Tvenne gånger i veckan har jag hållit föredrag i trädgårds- och hushållslära för dem. Skolan har slutat den 30 september med en offentlig examen, hvarvid eleverna fått redogöra för hvad de under sommarens förlopp inhämtat samt erhållit betyg öfver sina framsteg. Vid samma tillfälle har jag haft en utställning af trädgårdsprodukter. Skolan har öfvervakats af Uleåborgs läns hushållningssällskap, som från sin direktions valt en inspektör för densamma. Efter tre års förlopp utvidgades skolan. Elevernas antal ökades med fyra samt statsanslaget med 700 mark och kursen förlängdes till sex månader, från första april till sista september.

Förutom de tolf ordinarie elever, som haft statsanslag, har jag årligen haft några extra elever. Från skolan ha utgått 75 elever, hvaraf 63 genomgått hela kursen och tolf auskulterat några månader.

Treffigt har det varit att iakttaga huru eleverna blifvit intresserade af sitt arbete, sedan de erfarit dess välgörande inverkan på

sin hälsa och då de fått se, huru växterna, som de odlat, frodats och utvecklats sig bra. Intresset är kanske störst, sedan de vid matlagningsskolan få anrätta sina odlade produkter och finna huru dessa, äfven genom den enklaste tillredning, blifva smakliga och bekomma dem väl.

Min öfvertygelse är, att trädgårdsodlingen bland folket icke kan få så allmän spridning genom de manliga eleverna som genom de kvinnliga. De manliga elever, som utgå från högre trädgårds-skolor, återvända sällan till sina hem, utan söka sig plats vid herregårdar, och trädgårdsodlingen bland folkets djupaste leder är och förblir på samma ståndpunkt, som den varit, om ej allmogedöttrarna bibringas kunskap i trädgårdsskötsel. I de högre trädgårdsskolorna utgör köksträdgårdsodlingen endast en bisak, de hufvudsakligaste där förekommande odlingar äro af mindre praktisk betydelse för folket.

Om kvinnan, som har på sin lott att tillreda födan, har insikt om, att den skall vara omväxlande och att alla näringsämnen i densamma måste ingå i rätt förhållande till hvarandra för att bespara hemmet den stora ekonomiska förlust, som ett ensidigt bruk af näringsämnen medför och den skada kroppen härigenom lider, så inser hon äfven, att en sådan föda icke utan trädgårdsprodukter kan åstadkommas. Om hon då tillika känner till huru dessa produkter odlas, skall aldrig en trädgård saknas kring hennes bostad. Ja, det gifves många exempel på i vårt land, att hon då, äfven på en kal klippa, har kunnat åstadkomma en plats, »där solen i rosor ler» och därifrån hon skördat många goda saker för sitt bord. Hon är äfven i de flesta fall bättre i tillfälle att sköta en trädgård än mannen, som skall stå för hela jordbruket och därigenom icke ständigt kan vara i hemmets närhet såsom kvinnan.

Hvartill bättrar den kunskap som vid hushållsskolorna bibringas folkets döttrar, då tillbehören till en förbättrad matlagning icke kunna i hemmen anskaffas? De vegetabiliska födoämnen stå sällan att köpa på landsbygden. Men om allmogedöttrarna bibringas kunskap både i trädgårdsodling och matlagning, skall det icke räcka länge innan trädgårdsalstren utgöra stående anrättningar för deras bord, och de skola snart inse den stora ekonomiska nyttan häraf.

Det har varit ett nöje att se, huru elevernas ordnings- och skönhetssinne utvecklats sig under trädgårdsarbetet. Mot slutet af

sommaren hålla de sina blomsterrabatter fina och ansade samt gångarna putsade och krattade utan att härom mera behöfva påminnas, emedan försummade plikter härvidlag redan för dem själfva störa intrycket af en behaglig trädgård. Eleverna äro alla, utan undantag, intresserade för det lilla område på blomsterafdelningen, som enhvar af dem har att sköta. Innan de om mornarna gå till sitt egentliga arbete i köksträdgården, skynda de att genomse sin blomsterrabatt, och hvilken glädje, om någon klen planta repat sig eller om någon blomknopp slagit ut! Ja, huru myckea fröjd, huru mångget leende kan ej en välskött blomsterrabatt eller en välvuxen köksträdgårdsprodukt framkalla hos sin odlare!

Mången betviflar, att kvinnan kan gå i land med så mycket kroppsarbete, som trädgårdsodlingen fordrar, och därför vilja icke heller trädgårdsmästarna antaga kvinliga elever i sitt arbete. Men jag kan af egen erfarenhet försäkra, att om vi kvinnor småningom uppöfva våra kroppskrafter, som oftast äro försvagade blott af för ringa eller för ensidigt arbete, skola vi snart förnimma till hvilka förvånande resultat vi härvidlag kunna komma. Ingen födes mästare. Låtom oss därför icke afskräckas, om ock detta arbete i början skulle förefalla oss omöjligt.

Det har utgjort ett särskildt intresse för mig att följa med elevernas hälsotillstånd, medan de varit i skolan. Såväl för *ståndspersoner* som för *allmogedöttrar* har trädgårdsarbetet först förefallit tungt, och hade jag ej själf haft erfarenhet af arbetet, skulle jag knappast riskerat att låta dem fortsätta. Men dag från dag ha deras kroppskrafter ökats. Deras insjunkna bröstorg har utvidgats så att de mot slutet af sommaren ej mer kunnat begagna sina förra klädningslif. Deras gång har blifvit spänstig och rak. De elever, som haft dålig hälsa, varit nedstämda till lynnet och sömnlösa, ha återfått god sömn och likaledes aptit samt ha blifvit glada och nöjda.

Alla nya företag hafva sina svårigheter att bekämpa, så har äfven varit fallet med denna skola. Misstro och liknöjdhet å ena sidan och varmt bifall å andra sidan har kommit mig till del. I mitt hem har arbetet städse uppburits genom de minas varmaste bifall och deltagande. Likaså af Uleåborgs läns hushållningssällskap. Med glädje och tacksamhet kan jag omnämna, att Landtbruksstyrelsen och Kejsrerliga senaten bevisat förtroende för skolan genom att från instundande kurs förhöja anslaget med 1,800 mark att utgå i tre års tid. Denna vår öppnas i södra Finland tre trädgårds- och

hushållningsskolor*), hvilka upptagit sitt program efter denna skola, och flere andra stå i beråd att göra detsamma.

Då det varit så stor efterfrågan på kvinliga lärarinnor till dessa skolor och till flere andra platser på trädgårdsområdet, har jag numera inrättat en skild afdelning för dem, som redan genomgått min skola, men yttermera vilja förskaffa sig insikt och erfarenhet i trädgårdsyrket.

* * *

Så lyder i hufvudsak den enkla och dock så värtaliga berättelsen om en finsk kvinnas framgångsrika och själfuppoffrande lifsverk. Ett spörsmål framställer sig dock ovillkorligen för oss svenskar vid läsandet af historien om den lilla trädgårdsskolan i höga Norden. Hvad som kunnat åvägbringas i vårt grannland Finland, som i klimatiskt och ekonomiskt afseende är så föga gynnsamt ställdt, skulle det ej kunna åstadkommas äfven hos oss?

Litteratur.

Peter den Store af *K. Walszewski*. Öfvers. af *Axel Bergström*.

Man får ett godt begrepp om bokens innehåll genom en blick på de olika afdelningarnas rubriker. Första afdelningen kallas *Uppfostran*, den andra *Människan*, den tredje *Lifsgärningen*. Det framgår af dessa öfverskrifter, liksom för öfrigt af hela bokens innehåll, att det mindre varit förf:s afsikt att skildra Rysslands historia under Peter I:s tid, än att teckna den berömde tsarens egen personlighet, eller som förf. uttrycker det, »den store tsarens andliga fysionomi». Peters och hans lands historia kunna ju till en viss grad ej åtskiljas, och det stora tsarrikets öden hafva också här fått ett ganska stort utrymme, men det rent historiska elementet tyckes dock hufvudsakligen ämnadt till bakgrund åt det biografiska.

Utom skolan vid *Haapavesi* finnas följande trädgårdsskötareaskolor för kvinliga elever i Finland:

1. *Koristo* invid Åbo, med fullständig 2-årig kurs; förest. änke-majorskan *R. Jack*;
2. *Honkala* i närheten af Tavastehus, 6 månaders kurs i köksväxt-odling och matlagning; förest. agronomen *F. Saalosti* och hans fru.
2. *Björneborgs* hushållsskolas trädgårdsafdelning; 7 månaders kurs om sommaren; förest. fröken *M. S. Soninen*.

Det kaos af glänsande egenskaper och förnedrande laster, som utgjorde Peter I:s personlighet, belyses och förklaras både genom historiska fakta, hämtade ur autentiska källor, och genom citat af bref och yttranden af personer, hvilka besökte Ryssland under Peters tid eller kommo i beröring med honom under hans resor i västra Europa. Förf. anför äfven en mängd traditionella berättelser om tsar Peter, hvilka, ehuru de höra till det brokiga och sväfvande material, som kallas dagens »on dit», likväl äro af värde såsom ett karakteristiskt uttryck för samtidens omdöme om denne märklige man, som i så hög grad slog an på folkfantasien, att sägnerna om honom ännu på många ställen lefva på folkets läppar. Dessa sägner bidraga till att gifva lif och färg åt skildringen och de fördunkla ej den historiska bildens klarhet, ty förf. lämnar ej sina läsare i okunnighet om huru mycket som blifvit kvar af dem, sedan de genomgått historiens sikt. En del anekdoter hafva af öfversättaren blifvit uteslutna, såsom af allt för skandalös natur. Berättelser af sådan art äro utan tvifvel till en viss grad oundvikliga vid skildringen af en sådan man som Peter den store, hvilken ända till slutet af sitt lif hängaf sig åt de vildaste och råaste utsväfningar, men de motbudande och obscena bilderna äro trots urgallringen så talrika, att det stundom förefaller som om förf. funne ett visst nöje i framställningen af sådana tafloer.

Den första afdelningen, *Uppfostran*, omfattar naturligtvis Peters barndom och ungdom. Förf. visar här hurusom tsar Peters egenskaper och böjelser voro en produkt af de våldsamma själsskakningar han haft att genomgå under sin barndom och af den allt för obundna frihet man lämnade honom under hans första ungdom. Han framhåller äfven i huru hög grad de dåvarande ryska sederna bidrogo till utvecklingen af de fel, som gifvo en snart sagdt grotesk anstrykning åt hans person. Med riktig uppfattning af sitt ämne har förf. förlagt berättelsen om hans första resor till denna period, ty de intryck han då erhöi voro ju af genomgripande betydelse för hans utveckling. Berättelsen om det intryck den unge vilden, som ibland kunde vara en rätt älskvärd vilde, gjorde på de furstliga personer han besökte, är gjord med lif och humor och är mycket underhållande.

Vida intressantare likväl än skildringen af det nervösa barnet och den halfvilde ynglingen, hvars lif var en ständig orgie, är teckningen af den mogne mannen och enväldshärskaren, som med kraft griper regeringstömmarna. Enligt vår åsikt har förf. på ett särdeles lyckligt sätt löst den svåra uppgiften att gifva en åskådlig bild af tsar Peter, hvilken utan tvifvel är en af de egendomligaste och mest svårtydda företeelser världshistorien har att uppvisa. Det är en väldig gestalt förf. här tecknat, en gestalt som tydligen blifvit danad efter en annan och större måttstock än andra människor. Därom vittna bland annat hans arbetsamhet och hans häpnadsväckande verksamhetsbegär. Förf. skildrar huru han ej blott ingrep i nästan hvarje detalj af det stora tsarrikets sty-

relse, utan äfven rätt ofta fann tid att verksamt deltaga i arbetet på skeppsvarfven, att svarfva småsaker af trä och elfenben, att mer än en gång vid afrättningar tjänstgöra som bödel, att vara närvarande vid pinliga förhör, ej endast som åskådare utan som executor, att slå på trumma — hvilken konst han utöfvade vid festliga tillfällen och i hvilken han öfverträffade de ordinarié trumslagarna — att draga ut tänder, förrätta operationer, att anförda dansen vid hofvet och till och med undervisa i Terpsichores konst de unga hofherrar, hvilkas danssteg han fann klumpiga och osköna! Man nästan svindlar vid läsningen af allt hvad han utträttat och instämmer utan förbehåll i förf:s omdöme, »att Peter I var den för handlandets glädje mest känsliga människa jorden skådat».

Med samma vilda hejdlöshet hängaf sig Peter åt nöjet som åt arbetet. Hans förlustelser urartade alltid till de råaste och mest motbjudande orgier, och hans glädje var i allmänhet rusets yrsel. Någon gång kunde han visa en godmodig och harmlös glädtighet, men hans godmodighet öfvergick ej sällan helt plötsligt till hejdlöst raseri. Högst egendomlig var hans smak för maskeradupptåg. Förf. skildrar några dylika tillställningar, i hvilka Peter själf och landets högsta dignitärer uppträdde på ett i hög grad anstötligt sätt. Dessa skildringar äro ganska drastiska, men fina färger skulle utan tvifvel ej alls passa för dylika taflor.

Äfven Peters omgifning och hans förhållande till sina gunstlingar och sin släkt har förf. skildrat på ett mycket underhållande sätt. Af de personer, som stodo Peter närmast, är hans ungdomsvän Lefort, »en vivör i stor stil», som förf. kallar honom, och hans gemål Katarina kraftigast individualiserade. Katarina är skildrad med en viss godmodig humor. De öfriga äro tämligen färglösa, ej en gång Mensjikov förmår i någon högre grad fångsla läsarens intresse. Peters olycklige son Alexej har ej fått sin plats i denna del af arbetet. Förf. skildrar hans öden i bokens sista kapitel, som bär öfverskriften »Oppositionen». Det är ett förfärligt kapitel, fullt af hemska taflor, från hvilka man med fasa vänder sig bort.

Den tredje delen står ej som de båda andra memoaren närmare än historien, utan äro af rent historiskt innehåll. Förf. skildrar här Peter såsom regent och reformator och söker att klargöra hans inflytande på Rysslands utveckling. Hans sträfvan tycks vara att göra sin framställning så opartisk som möjligt, att gå en medelväg emellan dem som påstå, »att Peter afhållit Ryssland från dess naturligaste och lyckligaste utveckling genom att kasta det in i en främmande och fördärfvad civilisations armar», och dem som i Peter se ett universalsnille.

Någon ny insats i sin hjältes historia kan man kanske ej säga, att förf. gjort. Men om också detta arbete ej är af någon större historisk betydelse, är det likväl af stort intresse och väl förtjänt af den vidsträckta spridning det erhållit i sitt hemland Ryssland.

G. H.

Sommarferier i Montezumas land af *Hjalmar Edgren*.

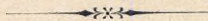
Trots den genom öfverflödande tillgång uppkomna mättheten på böcker om färder i främmande land med deras oftast skematiska hänförelse och deras missproportionerliga sätt att redogöra för den resandes upplevelser och trots en eventuell personlig misstro till arten i sin helhet kan man njuta af professor Edgrens lilla bok om Mexiko, antingen detta beror på att den handlar om ett land, som man i allmänhet inte vet mer om än det man fick lära under sin skoltid och hvars historia och geografi i ens minne äro representerade enbart af namnen Montezuma, Cortez och Popocatepetl, eller det kommer sig af förf:s säregna sätt att berätta om sina tvenne sommarfärder dit. Begge delarna troligtvis. Han har vetat att blanda historia, etnologi, arkeologi, arkitektur, naturbilder och nutidslif så lagom, att intet blir åsidosatt och intet långt och tråkigt. Sina egna små äfventyr och händelser förtäljer han nog också en hel del om, men oprentiöst och tydligen mindre emedan han anser sig böra lämna redogörelse för sitt eget uppträdande än emedan han vill karakterisera de människor och förhållanden han har råkat i beröring med. Och de äro kuriösa och intressanta nog för att man med nöje skall lyssna till den vakne och lärde resenärens lifliga skildringar af en hop smådrag, hastigt fångade under hans vandringar på stads-gator och landsvägar, under hans båt färder och ridter. Han får nog därvid ibland tillfälle att korrigera en del sagolika föreställningar, som man i brist på kunskap och åskådning har bildat sig, t. ex. angående indianer, hvilka man gärna tänker sig tatuerade, med ett skynke om lifvet, fjädrar i håret, en tomahawk i ena handen och en skalp i den andra, ungefär som de förekomma i barnböcker och på cirkus. Här träffar man dem i helt civiliserade situationer, som dagsverkare, bönder, guider, sjäare och presidenter, klädda och fridsamma.

Ledsamt nog lider denna instruktiva och sympatiska bok af ett ganska svårt fel. Där finns ett kapitel om tjurfäktningar. Kanske förf. inte ansåg sig kunna hoppa öfver en institution, hvilken spelar en så framskjuten roll i Mexikos sociala lif som söndagseftermiddagsförströelse; men ett konstaterande omnämnande kunde i så fall varit nog. Eftersom hvarenda läskunnig människa kan utantill hela den där vänjeliga själviftnings- och slaktningsproceduren med termer och allt, tack vare alla de snälla spaniefararna, som ha gifvit oss så bredt detaljerade upplysningar i ämnet, så borde den litterära självbevaringsdriften hindra hvarje bättre författare att repetera den, äfven om han gör det med så starka uttryck af ogillande som *Hjalmar Edgren*.

Förf. har naturligtvis fört en kamera med sig på sina ströftåg och knäppt af en mängd byggnader, stadsvyer, landskapsbitar och folktyper, hvilka han strött omkring i boken och hvilka med en släng af amatörfotografiers vanliga fel, en smula suddighet samt otur i fråga om proportionerna, förena deras företräden af listrohet och

tillfällig gruppering. Äfvenså lämnar han åtskilliga fotografier i ord, lyckade porträtt och genrebilder. Någon enstaka gång märker man på språket, att han länge haft ett annat hemland än Sverige. Om inte möjligen dessa små oegentligheter böra anses för tryckfel, ty sådana förekomma här som i hvarje rättskaffens svenskt tryckalster, fastän i allmänhet af mera lifvande än störande art, såsom i fråga om den där vägen sid. 54, hvilken säges ha varit »uppmuntrad» af kvaderstenar.

K. J.

Från 1899 års riksdag.

Med undantag af den af herrar *F. Berg* och *A. Hedin* i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om vissa ändringar i postverkets aflöningsstat framlagda motion rörande de kvinnliga postbiträdenas löneförhållanden, förekommer på årets motionslista ingen fråga af större betydelse för den svenska kvinnan och hennes rättsliga och ekonomiska ställning. För den nyssnämnda frågan har redan en redogörelse stått att läsa i denna tidskrift, och vi öfvergå därför till att i största korthet omnämna de öfriga framlämnade motionerna.

I första kammaren förekommer blott en enda motion af herr *Gustaf Axel Berg* angående skrifvelse till konungen om *revision af gällande stadganden om skilnad i trolöfning och äktenskap*.

I andra kammaren hafva inlämnats följande motioner:

af herr *I. G. Hazén* om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och förslag i fråga om *statsunderstöd åt vissa äldre behöfvande folkskollärareänkor*;

af herrar *S. M. Olsson i Sörnäs* och *C. G. Grundell* om *ändring i villkoren för åtnjutande af bidrag till undervisning i slöjd åt i skolåldern varande flickor*;

af herrar *E. Hammarlund* och *H. Andersson i Vestra Nöbbelöf* om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående *statsbidrag till aflönande i visst fall af vikarier för lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor*;

af herr *I. Månsson* m. fl. om skrifvelse till Kugl. Maj:t angående *inrättande af ett folkskolelärarinneseminarium inom Malmöhus eller Kristianstads län*;

af herr *F. W. Pegelow* om rätt för *kvinnliga postexpeditörer till pension*;

af herr *C. Lindhagen* om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående *ny lagstiftning om äktenskapsskildnad*.

Sedan dessa motioner blifvit behandlade i utskotten och kamrarna skola vi återkomma till desamma.

A. S.

Arbetet för reformerande af ungdomslitteraturen i Tyskland.

Det hvarje år återkommande klagomålet öfver massproducerandet af ungdomslitteratur och dennas värdelösa beskaffenhet föranledde år 1893 den tyska lärarvärlden att organisera sig under namnet »Die vereinigten Prüfungsausschüsse für Jugendschriften» och i sitt organ »Die Jugendschriften-Warte» företaga en kritisk utgallring af det redan förhandenvarande materialet och de nyutkommande alstren på ungdomslitteraturens område.

Nästan samtidigt med och oberoende af dessa sträfvanden men utgående från samma synpunkter förenade sig flere damer till en komité, som tog till uppgift att underkasta den speciellt för den uppväxande *kvinliga* ungdomen afsedda lektyren, hvilken i Tyskland går under det föga smickrande namnet »Backfischlitteratur», en noggrann pröfning. Initiativet utgick från fru Klopp i Hamburg, hvilken som mångårig recensent för litteraturbilagan till »Der Hamburgische Correspondent» hade rikliga tillfällen att få en öfverblick öfver ungdomsskrifterna. De öfriga grundarna af företaget voro: fru Alice Bousset, Berlin-Friedenau, och fröken Helene Höhnk, då i Lübeck. Begge utöfvade sedan flere år tillbaka litterär verksamhet och hade riktat sitt ögonmärke på kvinnökönets uppfostran. — Några satsar ur det våren 1893 uppsatta programmet gifva klarast uttryck åt de ledande grundtankarna: »Vi äro genomträngda af medvetandet, att vår nuvarande litteratur för den *kvinliga* ungdomen med få undantag icke motsvarar det ändamål, som ett så viktigt bildningsmedel borde ha. Då tidsandan tenderar till att gestalta kvinnans lif och karakter mera målmedvetna, mera aktiva, mera kraftfulla, så måste också lektyren vara så beskaffad, att den icke ensidigt utbildar de unga flickornas hjärta och »Gemüt» utan lika mycket deras förstånd och karakter. Vi eftersträfva därför, att för framtiden samma kraftiga andliga näring må bjudas ungdomen af

båda könen och den såkallade backfischlitteraturen skaffas ur världen. Genom spridande af detta program, genom uppsatser och utprop i pressen och genom föredrag af fru Klapp och fröken Höhnk i åtskilliga af norra, mellersta och södra Tysklands städer värfvades snart ett antal medlemmar och samtidigt riktades förläggarnas uppmärksamhet på saken, så att ett konstituerande sammanträde kunde äga rum våren 1894 och ett särskildt organ, »Lose Blätter», grundas. »Lose Blätter» skulle jämte artiklar i ämnet hufvudsakligen meddela bokanmälningar, till hvilket ändamål det i flere städer bildades sektioner, till största delen bestående af lärarinnor, hvilka ha att leda den samvetsgranna pröfningen och bedömandet af de inkomna böckerna och insända recensioner till styrelsen. Till julen samlas ur alla under årets lopp publicerade anmälningar ett urval af de bästa böckerna, och denna lista i förening med resultatet af de föregående årgångarna bildar en liten katalog öfver böcker af olika slag, hvilken delas ut i särtryck och sprides så vitt som möjligt utöfver medlemskretsen åt alla håll. Åt föräldrar och lärare erbjudes därmed en pålitlig ledning vid valet af passande gåfvor åt den kvinliga ungdomen mellan 14 och 20 år.

Hösten 1895 gjorde föreningen början med att utgifva egna böcker. Under kollektivtiteln »Bibliothek des Vereins zur Reform der Jugendlitteratur» utkom först »Vor Tagesanbruch», en berättelse för unga flickor af Sophie Stein; ett år senare andra bandet, »Lebens- und Charakterbilder deutscher Frauen» af Alice Bousset, båda på K. Appelius' förlag i Berlin.

Föreningen är utbredd öfver hela Tyskland och kommer otvifvelaktigt att vinna allt mera anseende och inflytande, när dess säte, som afsikten är, i vår förlägges till Tysklands centrum, till Frankfurt am Main. Medlemskap vinnes genom erläggande af en årsafgift af 2 mark (inclusive prenumerationsafgiften för »Lose Blätter»). Anmälningar och sändningar adresseras före 1 maj till vice ordföranden, fru Alice Bousset, Sponholzstrasse 14, III, Friedenau bei Berlin.

Helene Höhnk.

Föreningsmeddelanden.

Kvinnans ställning inom postverket. Några synpunkter framställda vid frågans behandling inom Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse.

Med anledning af det i Kongl. Statsverkspropositionen innehållna förslaget till sänkning af de kvinnliga postexpeditörernas löner har Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse låtit trycka en skrift med ofvanstående titel till utdelning bland riksdagens ledamöter.

*

Från Finsk Kvinnoförening, har till Fredrika-Bremer-Förbundet inkommit en skrifvelse af följande lydelse:

Fredrika-Bremer-Förbundet i Stockholm.

Finsk Kvinnoförening anhåller att genom oss få uttrycka sitt deltagande i den förlust, som drabbat Eder genom Fru Ellen Ankarsvärds bortgång. Föreningen minnes med tacksamhet hennes arbete på förbättrande af kvinnans ställning, hvilket, likt hvarje arbete i det godas tjänst, var af betydelse ej blott för fosterlandet, men äfven för mänskligheten.

Helsingfors den 24 Januari 1899.

Alexandra Gripenberg.

Elin Sjöström.

Från skilda håll.

Doktor Astrid Cleve fortsätter denna termin sina föreläsningar i huslig ekonomi å Stockholms högskola.

*

Kvinliga telegrafister hade i underdånig skrifvelse anhållit, att K. M:t måtte till riksdagen aflåta proposition om förhöjning af de ordinarie kvinliga telegrafisternas aflöning till ett belopp af 1,200 kr. jämte två ålderstillägg. Vidare hade åtskilliga kvinliga extra ordinarie telegrafister gjort framställning om att K. M:t måtte hos riksdagen föreslå sådan ändring i telegrafverkets nu gällande utgiftsstat, att antalet ordinarie kvinliga telegrafister måtte i afsevärd grad ökas. förslagsvis med 125 nya tjänster. Vid föredragning af detta ärende har K. M:t funnit de gjorda framställningarna så i ena som andra afseendet *icke* till någon åtgärd föranleda.

*

Till danska riksdagen ha inlämnats tvenne motioner angående kommunal rösträtt och valbarhet för kvinnor på samma villkor som för män. Med anledning af dessa har ett antal danska kvinnoföreningar inlämnat en skrifvelse till regeringen och riksdagen, hvori de uttala sin anslutning till de ifrågakvarande motionerna.

*

Vid Berlins universitet disputerade den 18 febr. för första gången en kvinlig student för filosofisk doktorsgrad. Respondentens namn var *Elsa Neumann* och afhandlingen rörde sig om ett fysikaliskt ämne. En af de tre opponenterna var en kvinna, dr phil. Hildegard Ziegler. Före promotionen, som enligt tyskt bruk följde omedelbart på disputationen, höll filosofiska fakultetens dekan, professor Schwartz, ett tal till publiken, ett karakteristiskt tyskt tal, i hvilket han framhöll kvinnans sanna uppgift som maka och moder och beprisade den tolerans, genom hvilken den ifrågakvarande unga damen satts i tillfälle att uppnå den högsta graden inom Berlins filosofiska fakultet.

*

I »Neuer Frauenverein» i Lübeck höll fru Marie Björkman den 19 januari ett föredrag med titeln »Bilder aus der schwedischen Frauenbewegung». Hufvudpunkterna i detta refereras af »Lübeckische Anzeigen», där det heter: »Talarinnan framhöll, att kvinnans ställning i Sverige i äldsta tider varit likadan som i det stambesläktade Tyskland, men sedan gestaltade sig annorlunda, hvilket å ena sidan berodde på lokala förhållanden, å andra sidan på den omständigheten, att kvinnornas antal i Sverige betydligt öfverväger männens. Därpå öfvergick föredraganden till kvinnorrörelsen i detta sekel och dess banbryterska, Fredrika Bremer, skildrade hennes lif och betydelse och redogjorde för det efter henne uppkallade Fredrika-Bremer-Förbundet, hvars mångsidiga välsignelserika verksamhet för kvinnornas höjande i intellektuellt, moraliskt och ekonomiskt hänseende ingående belystes. Till slut påvisade talarinnan, hurasom förbundet äfven bland männen förvärfvat många betydande vänner och medarbetare, och framhöll att kvinnorrörelsens anhängare äfven i Tyskland icke uppträda som mannens motståndare utan gemensamt med honom vilja arbeta på lösningen af kvinnofrågan, hvilken i grunden icke blott är en kvinnornas utan en mänsklighetens fråga.»

*

Kvinliga posttjänstemän i England. »Daily Telegraph» meddelar, att kvinnor i allt större utsträckning användas i postverkets tjänst. Lägsta lönegraden är 50 p. st. (900 kr.), men de kunna komma upp till 130 och i lyckligaste fall till 190 p. st. (resp. 2,340 och 3,420 kr.). Då fordringarna för inträde i engelska postverket äro betydligt lägre än de här i landet gällande, kunna sålunda de angifna lönerna anses vara ganska förmånliga.

*

Dekorerede sjuksköterskor. På den sedvanliga listan öfver de af engelska drottningen utdelade »New Year's Honours» har i år för första gången förekommit kvinliga namn. Nio sjuksköterskor, som arbetat bland de pestsjuka i Indien, ha nämligen erhållit rangen af »Honorary Serving Sisters of the Order of the Hospital of St. John of Jerusalem in England.»

— C. E. Lagerström —
FREJA-MAGASINET

18 Humlegårdsgatan 18
 18 Götgatan 18
 29 Drottninggatan 29

Spis- och Knäckebröd

i många olika sorter, öfverträffliga i välsmak.

HEDERSPRIS och **GULDMEDALJ**

Dresden 1894.

Braunschweig 1895.

GULDMEDALJ

Stockholm 1897.

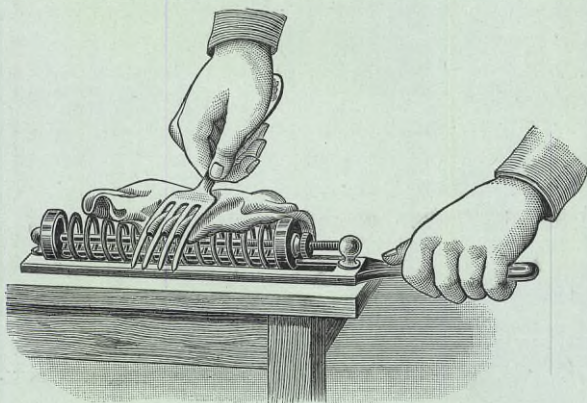
Biscuits och Cakes

till betydligt lägre pris än de utländska.

C. W. SCHUMACHER *Stockholm*

Kongl. Hofleverantör.

17 Norrlandsgatan 17.

Nyhet! Nyhet!
Gaffelputsaren

bör vara en välkommen nyhet f. hvarje husmoder äfvensom för restauranter o. hoteller etc. Är ställbar för olika grofva gafflar.

Pris kr. 2: 25 pr st.

Säljes i hvarje väl sorterad jern- o. bösättningsaffär samt i parti hos

B. A. Hjorth & C:o,
 Klara Norra Kyrkog. 5.
 Stockholm.

A. T.:	R. T.
Kont. 185.	4405.
Lagr. 9894.	1419.

**Å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå,
 Stockholm, 54 Drottninggatan,**

finnas anmälda kvinliga arbetssökande såsom: lektionsgifvare i olika ämnen, svenska och utländska lärarinnor för hem och skolor, kontors- och skrifbiträden, bonner, husföreståndarinnor, sällskap och biträden i hem, föreläserskor, gymnaster, sjuksköterskor m. fl.

Anmälan.

Dagny utkommer **1899** med 20 häften, utgörande minst 28 tryckark.

Priset för hel årgång:

För medlemmar af *Fredrika-Bremer-Förbundet* ... kr. 3,50.

För icke medlemmar af *Fredrika-Bremer-Förbundet* » 5,00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å *Fredrika-Bremer-Förbundets* byrå, 54 Drottninggatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å *Fredrika-Bremer-Förbundets* byrå till ett pris af 30 öre för enkelhäfte.

BARNÄNGENS antiseptiska **Vademecum** för **munnens, tändernas** och **hudens vård** m. m.

OBS! Intyg från nedanstående medicinska auktoriteter åtfölja hvarje flaska:

Professorn i hygien vid K. Karol. Institutet Hr E. Almquist, Professorn vid Upsala Universitet Hr Olof Hammarsten, Docenten i farmakodynamik vid Upsala Universitet Hr M. Elfstrand.

Vademecum öfverträffar i bakteriedödande och bakteriehämmande förmåga hvarje annat i handeln förekommande oskadligt toalettelmedel.

En flaska **Vademecum** innehåller minst lika stor bakteriedödande och bakteriehämmande förmåga som 30 vanliga $\frac{1}{2}$ -literflaskor bästa Aseptin. Se vidare den åtföljande beskrifningen.

Annonser för **DAGNY**

upptagas af

fröken Ingeborg Bergström, 31 Östermalmsgatan 31.

Adresser:

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstelefon 27 62.

Förbundets byrå öppen 11—4.

Allm. tel. 48 16.

F. V. O. Centralbyrå: Stora Nygatan 36

Rikstelefon 15 46 — Allm. telefon 27 15

är under vintern öppen alla helgfria dagar, utom lördagar, kl. 10—4.

För hjälpsökande kl. $\frac{1}{2}$ 10—11.

Föreningen Handarbetets Vänner: Brunkebergstorg 18.

Öppet 10—4.